

7 Financieel Crisisplan

Dit hoofdstuk beschrijft de negen elementen van het financieel crisisplan voor het fonds. Dit financieel crisisplan is in juni 2017 door het bestuur vastgesteld en wordt jaarlijks herzien.

7.0 Inleiding

Wat is een crisisplan?

Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die een fonds op korte termijn zou kunnen inzetten als de dekkingsgraad zicht bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. In de Beleidsregel Financieel Crisisplan Pensioenfondsen staan negen elementen van het plan genoemd. Dit rapport bevat deze negen elementen. Het bestuur is met dit plan voorbereid op mindere tijden.

Dit crisisplan is als bijlage onderdeel van de ABTN van het fonds. Daarmee geeft het bestuur invulling aan de eis van artikel 145 PW dat in de Actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) van een fonds onder meer een beschrijving dient te worden opgenomen van het interne beheersingssysteem en de financiële sturingsmiddelen.

Verskil tussen crisisplan en herstelplan

In tegenstelling tot een herstelplan is een crisisplan niet uitsluitend gericht op het weer op peil brengen van de dekkingsgraad. Het fonds beschikt bij voorkeur over een crisisplan voor de situaties waarin er geen noodzaak is een herstelplan op te stellen.

Inhoud financieel crisisplan

Dit crisisplan geeft aan in welke situaties of bij welke grenswaarden:

- Het bestuur maatregelen neemt.
- Wat de aard van die maatregelen is.
- Hoe zij concreet en materiële vorm krijgen (besluitvormingsproces en informatieproces).
- Hoe de maatregelen uitgevoerd worden.

Het rapport bevat negen elementen:

1. Beschrijving crisissituatie
2. Dekkingsgraad waarbij het fonds niet binnen de gestelde termijn kan voldoen aan het (minimaal) vereist eigen vermogen
3. Maatregelen die ter beschikking staan
4. Hoe realistisch is de inzet van die maatregelen?
5. Indicatie financiële effect van de maatregelen
6. Evenwichtige belangenafweging
7. Communicatie met belanghebbenden
8. Besluitvormingsproces
9. Beoordeling actualiteit financieel crisisplan

Het benoemen van de belangenafweging

Het bestuur benadrukt dat evenwichtige belangenafweging bij de te nemen crisismaatregelen voorop staat. Hieraan geeft het bestuur invulling door de lasten van de crisismaatregelen zo evenwichtig mogelijk te verdelen over deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers. Daarnaast houdt het bestuur rekening in de verdeling van de lasten tussen alle belanghebbenden.

Jaarlijkse toetsing

Ieder jaar zal het bestuur het financieel crisisplan toetsen waarbij de uitgangspunten opnieuw worden vastgesteld en eventueel aanpassingen aan de hand van de dan geldende situatie worden aangebracht. Voor de financiële effecten van de maatregelen worden, voor zover mogelijk, prognoses gemaakt voor perioden na één, drie en vijf jaar. De financiële effecten worden daarbij uitgedrukt in de impact die de maatregel heeft op de dekkingsgraad, ofwel in een percentage van de dekkingsgraad.

Uitgangspunten

Uitgangspunt voor bepaling van het financiële effect van een maatregel is de financiële positie aan het eind van het voorgaand boekjaar en het per die datum geactualiseerde herstelplan en het op dat moment geldende beleid voor premiestelling, beleggingen en toeslagen. Voor het herstelplan worden prognoses gemaakt die gebaseerd zijn op een ontwikkeling van de technische voorzieningen en het belegd vermogen. De technische voorzieningen worden vastgesteld met de grondslagen zoals beschreven in de ABTN en de rentetermijnstructuur (RTS) zoals DNB deze ultimo van een boekjaar publiceert en met de daaruit afgeleide forwardcurves. Voor het rendement op het belegd vermogen hanteert het bestuur de maximale rendementen die zijn toegestaan volgens het Besluit Commissie Paramaters pensioenfondsen.

Voor 2017 is in de prognoses gerekend met de in het per 1 januari 2017 opgestelde herstelplan en de financiële situatie van het fonds per 31 december 2016. De dekkingsgraad per ultimo 2016 bedroeg 98,4%. De beleidsdekkingsgraad per ultimo 2016 is 94,6% en is per 31 december 2016 voor de eerste maal lager (te meten per een kwartaaleinde) dan de bij het minimaal vereist vermogen horende dekkingsgraad van 104,5%.

7.1 Beschrijving crisissituatie

Het fonds streeft er naar om de pensioenen, gedeeltelijk, te kunnen indexeren. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% wordt er op grond van het toeslagbeleid niet geïndexeerd. Een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt om deze reden als voorstadium van een financiële crisis aangemerkt. Dit crisisplan richt zich met name op maatregelen in een financiële crisissituatie. In de communicatie zal echter wel rekening worden gehouden met het voorstadium, de situatie dat geen indexatie verleend kan worden.

Een crisissituatie kan ontstaan door veranderende marktomstandigheden die van invloed zijn op de hoogte van de technische voorzieningen c.q. de beleggingen en een negatieve invloed hebben op de beleidsdekkingsgraad. Om vast te stellen of er sprake is van een (dreigende) crisissituatie, onderscheidt het bestuur de volgende kritieke situaties:

- a. Zonder aanvullende maatregelen kan het fonds niet meer voldoen aan de bepalingen ten aanzien van minimaal vereist eigen vermogen.
- b. Zonder aanvullende maatregelen kan het fonds niet meer voldoen aan de bepalingen ten aanzien van vereist eigen vermogen.
- c. De actuele dekkingsgraad daalt in enige maand met 5%-punt of meer of is binnen een periode van één jaar gedaald met 10%
- d. De premie in enig jaar niet kostendekkend is.

In het vervolg wordt:

- met een crisissituatie bedoeld op het bij het opstellen van een (geactualiseerd) herstelplan niet zonder aanvullende maatregelen kunnen voldoen aan bovengenoemde bepalingen, en
- met een *dreigende* crisissituatie bedoeld op het mogelijk, bij het opstellen van een (geactualiseerd) herstelplan op de eerstvolgende wettelijke datum, niet zonder aanvullende maatregelen kunnen voldoen aan bovengenoemde bepalingen.

De volgende dekkingsgraden zijn hierbij van belang:

- **Actuele dekkingsgraad:** het pensioenvermogen gedeeld door de verplichtingen van het fonds op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.
Deze wordt maandelijks per maandeinde bepaald en gepubliceerd.
- **Beleidsdekkingsgraad:** het gemiddelde van de gepubliceerde actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden.
Deze wordt maandelijks per maandeinde bepaald en gepubliceerd.
De beleidsdekkingsgraad is leidend voor beslissingen over toeslagverlening en het moeten korten van pensioen.
- **Kritieke dekkingsgraad:** het niveau van de actuele dekkingsgraad waarbij het fonds naar verwachting nog net in 10 jaar kan herstellen tot een beleidsdekkingsgraad op het niveau van het Vereist Vermogen.
Deze wordt jaarlijks bij het opstellen of actualiseren van het herstelplan vastgesteld.

Als de *beleidsdekkingsgraad* lager is dan het Vereist Vermogen moet het fonds in een herstelplan en vervolgens in een jaarlijks te actualiseren herstelplan uitwerken hoe de beleidsdekkingsgraad van het fonds in een periode van 10 jaar naar verwachting kan herstellen tot het Vereist Vermogen van het fonds (114,9% per eind 2017).

Ten aanzien van het moeten nemen van aanvullende maatregelen zijn de volgende niveaus van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad van belang:

- Als de *beleidsdekkingsgraad* gedurende een periode van 5 jaren (op basis van 6 meetmomenten per jaareinde) onafgebroken lager is geweest dan het Minimaal Vereist Vermogen (MVV, 104,4% per eind 2017) en na deze periode de *actuele dekkingsgraad* lager is dan het MVV, dienen direct maatregelen genomen te worden die de *actuele dekkingsgraad* direct op het niveau brengt van het MVV. Op 31 december 2017 is de beleidsdekkingsgraad voor de derde maal lager dan het MVV, wat betekent dat maatregelen genomen moeten worden als de beleidsdekkingsgraad tot en met 31 december 2020 onafgebroken lager is geweest dan het MVV en de actuele dekkingsgraad op 31 december 2020 lager is dan het MVV.
De maatregelen mogen in maximaal 10 jaar worden gespreid maar moet wel gedurende deze periode worden doorgevoerd.
- Als op het moment van opstellen of actualiseren van het herstelplan de *actuele dekkingsgraad* lager is dan de *kritieke dekkingsgraad*, dienen direct maatregelen genomen te worden die naar verwachting de *beleidsdekkingsgraad* in 10 jaar op het niveau van het Vereist Vermogen (VV, 114,9% per eind 2017) brengen. De maatregelen mogen in maximaal 10 jaar gelijkmatig worden gespreid en hoeven niet meer te worden doorgevoerd als bij de eerstvolgende actualisatie van het herstelplan (een jaar later) de *actuele dekkingsgraad* hoger is dan de *kritieke dekkingsgraad*.

Het fonds heeft voor de eerste maal een herstelplan opgesteld per 1 januari 2015. Per 1 januari 2016, 1 januari 2017 en 1 januari 2018 is een geactualiseerd herstelplan opgesteld.

7.2 Dekkingsgraad waarbij het fonds niet binnen de gestelde termijn kan voldoen aan het (minimaal) vereist eigen vermogen

In de volgende tabel staan de niveaus van de actuele dekkingsgraad (kritieke grenzen) weergegeven waarbij het fonds zonder aanvullende maatregelen niet tijdig kan herstellen tot een actuele dekkingsgraad op het niveau van het MVV (in de nog resterende 2 jaar per 31 december 2018) of tot een beleidsdekkingsgraad van het niveau van het VV (in 10 jaar). Daarbij is uitgegaan van de uitgangspunten die zijn gehanteerd in het laatstelijk opgestelde herstelplan. Het herstel is voornamelijk afhankelijk van de stand van de lange rente en het te behalen overrendement. Dit laatste is het verschil tussen het behaalde rendement en de marktrente voor de korte termijn.

	Actuele dekkingsgraad = MVV (104,4%) na 2 jaar	Beleidsdekkingsgraad = VV (114,9%) na 10 jaar
Kritieke grens (op basis van actuele dekkingsgraad)	Ca. 99%	Ca. 85%

Uit de in 2018 uitgevoerde ALM-studie (uitgangspunt: dekkingsgraad 31 december 2017 van 102,9%) blijkt een kans van 3,4% op korting over alle jaren van de beschouwde 15-jaars periode. De gemiddelde omvang van de korting bedraagt 6,7%; de kans dat de korting groter is dan 3% is gelijk aan 2,0%.

7.3 Maatregelen die ter beschikking staan

Het fonds hanteert als financiële sturingsmiddelen het beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en het premiebeleid. Tevens kan het fonds sociale partners adviseren de inhoud van de pensioenovereenkomst aan te passen, waar het de opbouw van toekomstige aanspraken en de risicohouding betreft en kan het fonds als laatste middel de pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen.

Aanpassing beleggingsbeleid

In geval van een (dreigende) financiële crisis kan het bestuur het beleggingsbeleid aanpassen. De oorzaken en gevolgen van een crisis op de beleggingen kunnen op voorhand zeer divers zijn. Afhankelijk hiervan zal het bestuur passende maatregelen nemen in de portefeuille. Hierbij kan, in het voorstadium van een dreigende financiële crisis gedacht worden aan de tijdelijke afbouw van risico's tot het wijzigen van de risicohouding en het daarmee geheel aanpassen van de beleggingsportefeuille.

Aanpassing toeslagenbeleid

Het pensioenfonds kent over de reeds opgebouwde aanspraken toeslagen toe. De pensioenaanspraken van actieve deelnemers worden in beginsel verhoogd op basis van loonsverhogingen CAO-Houtverwerkende Industrie en CAO-Jachtbouw. De pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en ingegane pensioenuitkeringen worden in beginsel verhoogd met de consumenten prijs index alle huishoudens, afgeleid. Deze toeslagen zijn voorwaardelijk en worden toegekend afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het fonds. In een crisissituatie kan het bestuur geheel of gedeeltelijk afzien van het verlenen van toeslagen.

Aanpassing premiebeleid

De financiering van de krachtens het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken geschiedt door betaling van een doorsneepremie. De totale bijdrage is bepaald in overleg tussen de sociale partners en is door het bestuur – gehoord de actuaris van het pensioenfonds – getoetst op adequaatheid.

De doorsneepremie (inclusief deelnemersbijdrage) voor de bedrijfstak voor de Houten en Kunststoffen Jachtbouw alsmede waterrecreatieondersteunende activiteiten en de bedrijfstak voor de Houtverwerkende Industrie is in 2019 voor de basisregeling 25,4% en voor de excedentregeling 28,1% van de geldende pensioengrondslag. Met CAO-partijen is voor de jaren 2016 tot en met 2018 de afspraak gemaakt dat de doorsneepremie over deze jaren gemiddeld 24% en 26% van de pensioengrondslag mag bedragen voor respectievelijk de basisregeling en de excedentregeling. Voor werkgevers en werknemers in de bedrijfstak voor de Houtverwerkende Industrie is de premie in 2018 voor de financiering van de overgangsregeling 1,5% van de in de basisregeling geldende pensioengrondslag.

Het pensioenfonds hanteert een intern financieringsbeleid dat uitgaat van een gedempte premie. Uitgangspunt bij de bepaling van de gedempte premie is het voortschrijdend gemiddelde van de rentetermijnstructuren per 31 oktober van het voorafgaande jaar en per 31 december van de daaraan voorafgaande 6 kalenderjaren.

Op basis van de maatregelen in een herstelplan kunnen extra premies verschuldigd zijn. Bij de bepaling van de gedempte premie worden deze extra premies opgeteld bij de gedempte premie indien de premie in enig jaar niet kostendekkend is. Indien deze situatie zich voordoet kunnen de extra premies worden verrekend nadat hierover een akkoord met de CAO-partijen is bereikt.

Versoberen van de regeling

Er is een aantal mogelijkheden om de pensioenregeling te versoberen.

a. Verlaging opbouwpercentage

Het opbouwpercentage voor ouderdomspensioen is in 2015 1,85% van de pensioengrondslag. Verlaging van het opbouwpercentage met behoud van dezelfde premieniveaus vergroot de herstelkracht van het fonds.

b. Verhoging franchise

De franchise wordt jaarlijks voor het daarop volgende kalenderjaar door het bestuur vastgesteld (2016: € 14.584). De franchise wordt jaarlijks per 1 januari aangepast. Het percentage waarmee de franchise wordt verhoogd is in beginsel gelijk aan het percentage waarmee de uitkeringen uit hoofde van de Algemene Ouderdomswet worden verhoogd per dezelfde datum. Het bestuur van de stichting kan jaarlijks besluiten de verhoging van de franchise in het betreffende jaar op een andere dan de in dit lid beschreven wijze vast te stellen.

c. Verhoging van pensioenleeftijd

De standaard pensioeningangsdatum ligt op dit moment op 67 jaar. Verhoging van de pensioenleeftijd levert een hogere herstelcapaciteit op.

Korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken

Het pensioenfonds kan de uitkeringen en opgebouwde aanspraken uitsluitend korten als het niet mogelijk is om binnen de hersteltermijn uit een situatie van dekkingstekort resp. reservetekort te komen en als alle andere maatregelen zijn ingezet om het herstel te realiseren. Het korten van de uitkeringen en aanspraken is dus een uiterste noodmaatregel en kan alleen ingezet worden als alle daarvoor genomen maatregelen niet het noodzakelijke resultaat hebben gegeven om het benodigde herstel te bereiken.

Het is mogelijk om verschillende kortingspercentages te hanteren voor verschillende groepen. Onderscheid kan gemaakt worden naar pensioensoorten en belanghebbenden. Het is belangrijk om een goede belangenafweging te maken. Hierin kunnen de al genomen maatregelen en hun effect op herstel worden meegenomen. Opgemerkt wordt dat bij differentiatie van de kortingspercentages de groepen een verschillend deel van de technische voorzieningen voor hun rekening nemen.

Een eventueel aanwezig saldo in de premiebestemmingsreserve HVI zal overigens aangewend moeten worden om een vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten te voorkomen dan wel te beperken.

7.4 Hoe realistisch is de inzet van die maatregelen?

Deze paragraaf geeft antwoord op de vraag hoe realistisch de inzet van de beschikbare maatregelen is.

Aanpassen beleggingsbeleid

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. Het aanpassen van het beleggingsbeleid is een realistische maatregel aangezien het bestuur zelfstandig tot wijzigingen kan besluiten. Het bestuur onderkent dat de mogelijkheid om het risicoprofiel te vergroten beperkt is zolang het fonds een herstelplan moet opstellen of actualiseren (er mag geen toename van het totale risico plaatsvinden) en dat het verlagen van het risicoprofiel mogelijk kan leiden tot een lagere herstelkracht.

Verminderen van of geen toeslagen

Het bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het pensioenfonds. Het in enig jaar achterwege laten van een toeslag is een meer toegepaste en dus een realistische maatregel.

Verhogen premie

De doorsneepremie (inclusief deelnemersbijdrage) voor de bedrijfstak voor de Houten en Kunststoffen Jachtbouw alsmede waterrecreatieondersteunende activiteiten en de bedrijfstak voor de Houtverwerkende Industrie is in 2019 voor de basisregeling 25,4% (2018: 24,7%). Voor de excedentregeling in 2019 gelijk aan 28,1% van de geldende pensioengrondslag. In aanvulling is voor de bedrijfstak voor de Houtverwerkende Industrie tot en met 2020 een premie van 1,5% van de pensioengrondslagsom van toepassing die wordt toegevoegd aan de premiebestemmingsreserve HVI. Verhoging van de premie behoort in een (dreigende) crisissituatie tot de mogelijkheden. Echter, het bestuur dient bij deze maatregel met CAO-partijen in overleg te treden als de jaarlijkse premie hoger wordt dan 26,0% en 28,2% van de pensioengrondslag voor respectievelijk de basisregeling en de excedentregeling.

Versoberen van de regeling

In zijn algemeenheid geldt dat CAO-partijen voor de pensioenovereenkomst verantwoordelijk zijn. Het fonds stelt het pensioenreglement voor de verplichte pensioenregeling vast in overeenstemming met de pensioenovereenkomst. Het fonds adviseert CAO-partijen over aan te brengen wijzigingen in de pensioenovereenkomst indien het fonds overeenkomstige wijziging van het pensioenreglement wenselijk vindt. In een (dreigende) crisissituatie kan het fonds CAO-partijen adviseren om de pensioenregeling aan te passen. Deze aanpassing kan in combinatie met bijvoorbeeld de verhoging van de premie worden voorgesteld.

Korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken

Het fonds kan volgens het pensioenreglement uitkeringen en opgebouwde aanspraken alleen korten als er sprake is van onderdekking en het fonds niet in staat is om hieruit te komen zonder de belangen van actieve deelnemers, inactieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgevers onevenredig te schaden. Bovendien moeten de beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet zoals is uitgewerkt in het kortetermijnherstelplan.

7.5 Indicatie financiële effect van de maatregelen

Deze paragraaf geeft de financiële effectiviteit van de maatregelen die het bestuur voldoende realistisch acht.

Aanpassen beleggingsbeleid

Het financiële effect van het aanpassen van het beleggingsbeleid is afhankelijk van de maatregel die wordt genomen en de marktontwikkelingen. Op voorhand is dit niet te kwantificeren.

Verminderen van of geen toeslagen

In geval van een crisis of kritieke situatie kan het toeslaginstrument worden benut. Het achterwege laten van toeslagverlening heeft in potentie een groot positief effect op de ontwikkeling van de financiële positie. Het besluit tot het niet verlenen van toeslag raakt alle deelnemers in hun koopkracht. De effectiviteit van het toeslagenbeleid is in geval van onderdekking afwezig, omdat er volgens het beleid dan al geen toeslagen meer worden gegeven.

Verhogen premie

Het bestuur kan na overleg met CAO-partijen de premie verhogen. Onderstaande tabel toont de impact van een premieverhoging op de dekkingsgraad na verschillende looptijden.

TABEL

Verhoging in % PG	1%	2%	3%	4%
DG effect na 1 jaar	0,1%	0,3%	0,4%	0,6%
DG effect na 3 jaar	0,4%	0,8%	1,2%	1,6%
DG effect na 5 jaar	0,6%	1,3%	1,9%	2,6%

Versoberen van de regeling

Het bestuur kan na overleg met CAO-partijen de regeling versoberen. In onderstaande tabel is een indicatie van het effect van een verlaging van het opbouwpercentage, bij ongewijzigde premiestelling, op de financiële positie van het pensioenfonds.

TABEL

Verlagen van opbouwpercentage met	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%
DG effect na 1 jaar	0,2%	0,4%	0,6%	0,8%
DG effect na 3 jaar	0,6%	1,1%	1,7%	2,3%
DG effect na 5 jaar	1,0%	1,9%	2,9%	3,8%

Korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken

Inzet van het korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken is uiteraard zeer effectief voor verbetering van de financiële positie. Het bestuur kan in een situatie dat de dekkingsgraad niet binnen de wettelijke termijnen herstelt, de opgebouwde pensioenaanspraken verlagen.

Als zich de situatie voordoet dat het fonds zonder aanvullende maatregelen niet meer kan voldoen aan de wettelijke hersteltermijnen, dan zal het bestuur de CAO-partijen verzoeken maatregelen te nemen zodat het fonds naar verwachting weer aan de wettelijke hersteltermijnen voldoet. Het bestuur adviseert de CAO-partijen gebruik te maken van de sturingsmiddelen premie en versobering regeling.

Het bestuur zal de opgebouwde aanspraken en uitkeringen als laatste redmiddel korten als de voorgaande maatregelen niet voldoende herstelkracht opleveren. Indien actieve deelnemers de mate van korting hebben beperkt door hun aandeel in de herstelopslag of door versoering van de regeling, zal het bestuur hier rekening mee houden.

7.6 Evenwichtige belangenafweging

Verhoging van de premie is een mogelijke crisismaatregel waarbij de betrokken werkgevers ook bijdragen aan herstel. Door de premie te verhogen dragen actieve deelnemers mogelijk ook bij aan het herstelvermogen.

Actieve deelnemers worden geraakt door versoering van de regeling. Verlaging van het opbouwpercentage om te voldoen aan de wettelijke eisen voor kostendekkendheid als de premie niet verhoogd kan worden, is noodzakelijk. Niveaus hoger dan dit plafond, zijn daadwerkelijke extra bijdragen aan herstel. Wijzigingen in de toezegging zullen gewezen deelnemers en gepensioneerden niet raken, omdat deze stakeholders geen pensioen meer opbouwen. Zij worden getroffen doordat toeslagen beperkt of niet worden toegekend.

Het korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken raakt naast de actieve deelnemers ook de gewezen deelnemers en de gepensioneerden. Gepensioneerden krijgen meteen een lagere uitkering. Deelnemers zullen in de toekomst een lagere uitkering tegemoet kunnen zien.

Als het nodig is om te korten, dan kan het bestuur eventueel besluiten om gedifferentieerd te korten. Dit zal het bestuur alleen doen als er aanleiding toe is. Het bestuur zal de belangen van alle stakeholders dan evenwichtig afwegen. De volgende tabel geeft een overzicht van de mogelijke maatregelen en de belanghebbenden. De impact van een maatregel voor een groep belanghebbenden is afhankelijk van de mate waarin een maatregel (voor die groep) ingezet wordt.

TABEL

Maatregel	Belangengroepen
Beleggingsbeleid aanpassen	allen
Lagere toeslagen	actieven slapers gepensioneerden
Premie verhogen	werkgevers actieven
Versoberen regeling	
1. verlagen opbouwpercentage	actieven
2. verhogen franchise	actieven
3. nabestaandenpensioen op risicobasis	actieven
4. verhogen pensioenleeftijd	actieven
Korten van uitkeringen en aanspraken	actieven slapers gepensioneerden

7.7 Communicatie met belanghebbenden

De inhoud van het crisisplan wordt ter advisering aan het verantwoordingsorgaan voorgelegd. Het bestuur informeert de deelnemers, werkgevers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden over het opgestelde crisisplan. De deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden worden geïnformeerd via de website en de nieuwsbrief. Gewezen deelnemers worden enkel via de website geïnformeerd. Indien gewenst kunnen ook de gewezen deelnemers schriftelijk geïnformeerd worden.

Het verhogen van de premie en/of het versoberen van de regeling wordt actief en schriftelijk gecommuniceerd naar de werkgevers en actieve deelnemers. Over het gedeeltelijk of het niet toekennen van toeslagen worden actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden schriftelijk geïnformeerd. Als de (beleids)dekkingsgraad gedurende het jaar zodanig is dat de eerstvolgende actualisatie van het herstelplan mogelijk zal leiden tot een korting van uitkeringen en opgebouwde aanspraken, zal het bestuur dit kenbaar maken aan alle doelgroepen. Als er daadwerkelijk gekort moet worden, communiceert het bestuur actief en schriftelijk conform de opgestelde regelgeving met alle doelgroepen.

Het bestuur vindt het belangrijk dat de verschillende doelgroepen de gevolgen van de maatregelen begrijpen en inzien. Er wordt structureel aandacht besteed aan de financiële aspecten in de bestaande schriftelijke en digitale uitingen. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt er extra communicatie richting de verschillende doelgroepen ingezet. Door in de communicatie transparant, open en betrouwbaar te zijn, wordt getracht onrust te voorkomen.

In geval van daadwerkelijk korten is onderstaande communicatie verplicht:

- Deelnemers, slapers en gepensioneerden moeten schriftelijk over het besluit tot korten worden geïnformeerd (art. 134 Pensioenwet).
- Er moet gecommuniceerd worden uiterlijk één maand vóór de inwerkingtreding (art. 143 lid3 Pensioenwet).

Indien sprake is van korten is het beleid dat het pensioenfonds:

- De deelnemers al informeert bij de verwachting dat er gekort moet worden (ook al is dit wettelijk niet vereist).
- Duidelijk en begrijpelijk communiceert om verwarring te voorkomen.
- Helder is over de consequenties voor verschillende groepen.

7.8 Besluitvormingsproces

Deze paragraaf beschrijft het besluitvormingsproces in een crisissituatie.

Elke maand worden de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad bepaald. Aan de hand van deze dekkingsgraden wordt in de beslisboom die in paragraaf 7.10 is opgenomen bekeken welke stappenplannen doorlopen dienen te worden om tot besluitvorming over te nemen maatregelen in het geval van een financiële crisissituatie te komen.

Indien bij (de voorbereidingen voor) het vaststellen van het jaarverslag over een boekjaar blijkt dat de premie in enig jaar niet bijdraagt aan herstel, zullen respectievelijk het Stappenplan Verhogen premie en het Stappenplan Versoberen regeling worden doorlopen voordat de premie voor het volgende boekjaar wordt vastgesteld.

Bij de te nemen maatregelen zal de volgende prioritering worden aangehouden:

- het bestuur zal beoordelen in hoeverre het aanpassen van het beleggingsbeleid tot de mogelijkheden behoort;
- het bestuur treedt in overleg met de CAO-partijen over de mogelijkheden voor het verhogen van de premie en/of versoberen van de pensioenregeling;

- er kunnen geen toeslagen worden verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten;
- indien de hiervoor genoemde maatregelen naar verwachting niet tot het gewenste effect leiden, zal het bestuur overgaan op het korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken.

Deze maatregelen worden tevens meegenomen in het in te dienen (geactualiseerde) herstelplan en zullen met het verantwoordingsorgaan worden besproken en waar nodig bij het verantwoordingsorgaan ter advies worden neergelegd. Indien het aanpassen van het beleggingsbeleid leidt tot wijziging van de met CAO-partijen en het verantwoordingsorgaan afgestemde risicohouding, kan dit alleen na overleg met CAO-partijen en het verantwoordingsorgaan.

Indien sprake is van een dreigende crisissituatie zoals genoemd in 7.1 neemt de vigerende voorzitter de regie over de situatie. Hij zoekt zo snel als mogelijk contact met de secretaris en adviserend actuaris om de situatie af te stemmen en acties op basis van de stappenplannen uit paragraaf 7.10 uit te zetten. Tevens stelt hij de overige bestuursleden en de uitvoerder zo spoedig mogelijk op de hoogte van de situatie. Indien de vigerende voorzitter niet bereikbaar is, dan neemt de secretaris de regie. Voor zover een voorzitter te ener zijde niet bereikbaar is, zal een ander bestuurslid / commissie voorzitter(s) aan die zijde benaderd worden voor het crisioverleg.

Voorzitter en secretaris (of hun vervangers) bereiden een voorstel voor met te nemen maatregelen en leggen deze schriftelijk voor in een eerstvolgende bestuursvergadering of per e-mail met toelichting in een conference call met het bestuur. De besluitvorming over de te nemen maatregelen vindt plaats binnen het bestuur, al dan niet via schriftelijke stemming. Hierbij zal de volgende prioritering worden aangehouden:

- het bestuur treedt in overleg met de CAO-partijen over de mogelijkheden voor het verhogen van de premie en/of versoberen van de pensioenregeling in geval op basis van het in te dienen herstelplan of geactualiseerde herstelplan maatregelen ingezet moeten gaan worden;
- het bestuur zal beoordelen in hoeverre het aanpassen van het beleggingsbeleid tot de mogelijkheden behoort om een daadwerkelijke crisissituatie af te kunnen wenden.

Indien het aanpassen van het beleggingsbeleid leidt tot wijziging van de met CAO-partijen en het verantwoordingsorgaan afgestemde risicohouding, kan dit alleen na overleg met CAO-partijen en het verantwoordingsorgaan.

7.9 Beoordeling actualiteit financieel crisisplan

Het crisisplan wordt jaarlijks op actualiteit beoordeeld. Hiervoor wordt aangesloten bij de procedure die het bestuur hanteert voor actualiseren van de abtn. Deze actie wordt opgenomen op de actielijst van het bestuur.

7.10 Bijlage met beslisboom en stappenplannen

Beslisboom nav inschatting dekkingsgraad per maandeinde

Stap	Actie
1	Vaststellen ADG en BDG per ultimo maand (of twee wekelijks indien ADG < xxxx%)
2	Indien ADG < VV en BDG > VV Stappenplan Verminderen of geen toeslagen
3	Indien 110% < ADG < VV en 110% < BDG < VV Stappenplan Herstelplan Stappenplan Verminderen of geen toeslagen
4	Indien MVV < ADG < 110% en MVV < BDG < VV Vorstadium financiële crisissituatie indien BDG < 110% → overgang van maandelijkse naar tweewekelijkse vaststelling dekkingsgraden Stappenplan Verminderen of geen toeslagen Stappenplan Aanpassing beleggingsbeleid
5	Indien ADG < MVV en 100% < BDG < 110% Stappenplan Verminderen of geen toeslagen Stappenplan Aanpassing beleggingsbeleid Stappenplan Maatregel Minimaal vereist vermogen
6	Indien ADG < 100% en KDG < BDG < 100% Stappenplan Verminderen of geen toeslagen Stappenplan Aanpassing beleggingsbeleid Stappenplan Opschorten waardeoverdrachten Stappenplan Maatregel Minimaal vereist vermogen
7	Indien ADG < 100% en BDG < KDG Stappenplan Verminderen of geen toeslagen Stappenplan Aanpassing beleggingsbeleid Stappenplan Opschorten waardeoverdrachten Stappenplan Maatregel Minimaal vereist vermogen Stappenplan Verhoging premie Stappenplan Versobering pensioenregeling Stappenplan Korten
	ADG = Actuele dekkingsgraad BDG = Beleidsdekkingsgraad KDG = Kritieke dekkingsgraad VV = Vereist vermogen MVV = Minimaal vereist vermogen

Stappenplan Verminderen of geen toeslagen

Stap	Actie
a.	In maand van besluit toeslagen (niet gedefinieerd in ABTN) bepalen of er volgens het toekomstbestendig indexeren een toeslag kan worden toegekend en hoe hoog deze toeslag kan zijn.
b.	Over het besluit zal advies worden aangevraagd aan het verantwoordingsorgaan.
c.	Over het besluit zal de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
d.	Over het besluit tot het (niet of gedeeltelijk) verlenen van een toeslag zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt het communicatieplan van het fonds gevolgd.
e.	De eventuele toeslag wordt in de administratieve systemen verwerkt.

Stappenplan Herstelplan

Stap	Actie
a.	Bij eerste keer BDG < VV melden aan DNB dat fonds in situatie van reservetekort is gekomen.
b1.	Bij blijvend reservetekort gedurende 3 maanden herstelplan opstellen volgens aanwijzingen DNB en tijdig rapporteren in eLine.
b2.	Bij blijvend reservetekort het herstelplan jaarlijks actualiseren op met DNB afgesproken datum en tijdig rapporteren in eLine.
c.	Het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.

Stappenplan Aanpassing beleggingsbeleid

Stap	Actie
a.	Vaststellen of het bestuur en de beleggingsadviescommissie het beleggingsbeleid (tijdelijk) aan willen passen.
b.	Indien het antwoord op de vraag bij a met ja beantwoord is: • vaststellen welke (tijdelijke) aanpassing in het beleggingsbeleid gewenst is • de beleggingsadviescommissie doet een voorstel tot (tijdelijke) aanpassing van het beleggingsbeleid • overleg voeren met sociale partners indien de risicohouding door het (tijdelijk) aanpassen van het beleggingsbeleid wijzigt • besluit nemen over de (tijdelijke) aanpassing van het beleggingsbeleid
c.	Over het besluit zal het verantwoordingsorgaan de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
d.	Over het besluit tot het (tijdelijk) aanpassen van het beleggingsbeleid zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt het communicatieplan van het fonds gevolgd
e.	De eventuele (tijdelijke) aanpassing van het beleggingsbeleid wordt in alle beleidsdocumenten gewijzigd.

Stappenplan Maatregel Minimaal vereist vermogen

Stap	Actie
a.	Wanneer de BDG ultimo boekjaar onder het MVV uitkomt vaststellen voor de hoeveelste maal dit achtereenvolgens is gebeurd.
b.	Indien dit voor de vijfde achtereenvolgende maal plaatsvindt, dan nagaan de ADG per ultimo boekjaar ook onder het MVV uitkomt.
c.	Wanneer de ADG ultimo boekjaar < MVV dan het stappenplan korten uitvoeren

Stappenplan Opschorten waardeoverdrachten

Stap	Actie
a.	In de maand volgend op de maand aan het einde waarvan de beleidsdekkingsgraad onder 100% is gedaald, worden de waardeoverdrachten opgeschort.
b.	Over het besluit zal het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
c.	Over het besluit tot opschorten van waardeoverdrachten zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt het communicatieplan van het fonds gevolgd
d.	In de administratie worden tijdelijk geen waardeoverdrachten verwerkt, met uitzondering van waardeoverdrachten waar deelnemers al mee hebben ingestemd.

Stappenplan Verhogen premie

Stap	Actie
a.	Vaststellen of fonds zelf autonoom uit herstel komt en of feitelijke premie kostendekkend is.
b.	Indien beide nee of een van beide vragen bij a met nee beantwoord is: <ul style="list-style-type: none"> • vaststellen welke verhoging van de feitelijke premie nodig is • overleg voeren met sociale partners • besluit nemen over verhoogde feitelijke premie
c.	Over het besluit zal advies worden aangevraagd aan het verantwoordingsorgaan.
d.	Over het besluit zal de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
e.	Over het besluit tot het verhogen van de feitelijke premie zullen alle belanghebbenden (deelnemers, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt het communicatieplan van het fonds gevolgd
f.	De eventuele premie verhoging wordt in alle beleidsdocumenten gewijzigd en in de administratieve systemen verwerkt.

Stappenplan Versobering regeling

Stap	Actie
a.	Vaststellen of fonds zelf autonoom uit herstel komt en of de feitelijke premie verhoogd kan worden.
b.	Indien beide vragen bij a met nee beantwoord zijn: <ul style="list-style-type: none"> • vaststellen welke wijzigingen in de pensioenregeling aangebracht kunnen worden om de regeling te versoberen voor het beoogde effect dat nodig is • overleg voeren met sociale partners over deze mogelijke wijzigingen • besluit nemen over de versobering van de regeling
c.	Over het besluit zal advies worden aangevraagd aan het verantwoordingsorgaan in verband met de mogelijk bijbehorende wijziging van de feitelijke premie
d.	Over het besluit zal de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
e.	Over het besluit tot versobering van de regeling zullen alle belanghebbenden (deelnemers, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt het communicatieplan van het fonds gevolgd
f.	De versobering van de regeling wordt in alle beleidsdocumenten (inclusief pensioenreglement) gewijzigd en in de administratieve systemen verwerkt.

Stappenplan Korten

Stap	Actie
a.	Vaststellen of fonds zelf autonoom uit herstel komt en of de feitelijke premie verhoogd of de

pensioenregeling versoerd kan worden.

- b. Indien de vragen bij a met nee beantwoord zijn:
- vaststellen welke korting doorgevoerd moet worden om de ADG weer op het niveau van het MVV te brengen
  - vaststellen hoe hoog de korting per boekjaar wordt bij spreiding gedurende maximaal 10 jaren
  - besluit nemen over het korten van de pensioenaanspraken en –rechten
- c. Over het besluit zal advies worden aangevraagd aan het verantwoordingsorgaan.
- c. Over het besluit zal de Raad van Toezicht worden geïnformeerd.
- d. Over het besluit tot het korten van de pensioenaanspraken en -rechten zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, CAO-partijen, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd. Hierbij wordt paragraaf 7.7 uit het financieel crisisplan ten aanzien van de communicatie met de belanghebbenden gevolgd.
- e. De korting wordt in de administratieve systemen verwerkt.